

Kovács István László

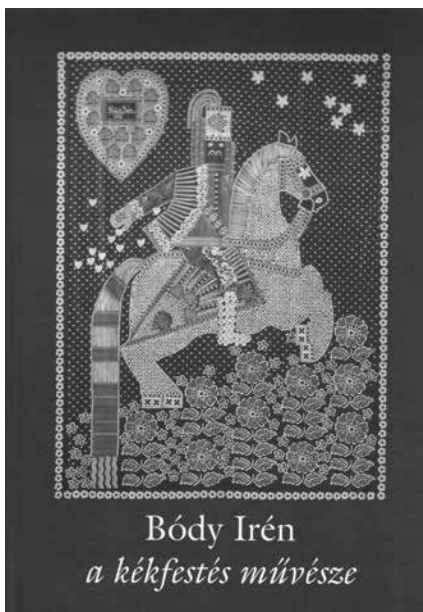
BÓDY IRÉN, A KÉKFESTÉS MŰVÉSZE

Egy kivételes művészi életút és egy századokon át hazánkban is virágzó mesterség termékeny egymásra hatásának állít emléket a közelmúltban megjelent könyv. A rendkívül igényes kiállítású művészeti album lapjain Pásztor Emese művészettörténész ismerteti Bódy Irén életművét, számos – jelentős részben színes – fényképen bemutatva alkotásait, a kékfestés magyarországi történetéről pedig Erdei T. Lilla etnográfus, muzeológus írását olvashatjuk. Fekete György belsőépítész emelkedett hangú előszóban méltatja a művész munkásságát, egyúttal kiemeli, hogy „...ez a könyv nem pusztán az emlékezés kötelező dokumentuma, hanem a magyar iparművészeti történetírás nélkülözhetetlen fejezete és a hazai textilművészet élő népművészettel szoros kapcsolati lehetőségeit feltáró intés is egyben.”

Teljes áttekintést ad a könyv Bódy Irén munkásságáról, életművéről, életrajzi adatokkal, bemutatva főiskolai tanárait, kékfestő mestereit, felsorolja a harminchárom egyéni és hatvanöt csoportos kiállítását, és közli a róla megjelent írások, kritikák, kiállítási katalógusok teljes bibliográfiáját.

„A kékfestő iránti szeretete Veszprémhez kötődik. A Festő utcában, Husvéth Lajos kékfestő műhelye szomszédságában laktak, így a faállványon száradó kék vásznak a felcseperedő kislány számára mindennapos látványnak számítottak. A Bódy család rendszeresen festetett a mesterrel ruhának, asztal- és ágyneműnek valót, és nyaranta szinte csak »festőben« jártak.” – idézi fel a szerző a művész gyermekkorának világát. 1947-ben is pöttyös mintás kékfestő ruhában indult Pestre, az Iparművészeti Akadémia (az Iparművészeti Főiskola, a mai MOME elődje) felvételi vizsgájára. Tanulmányait az 1948-ban főiskolai rangra emelkedett intézmény Nyomott textil tanszékén folytatta, majd 1952-ben friss diplomásként a Kispesti Textilgyárban és a Textilmintagyártó Vállalatnál helyezkedett el. „Szépet – sok szépet – olyan árért, hogy mindenki megvehesse, hogy mindenki megtalálhassa a magának valót, de csak a szépből válasszhatson” – fogalmazta meg alkotói célját diplomamunkájában.

A gyári munka azonban nem kedvezett művészi ambícióinak. Csupán illúzió maradt, hogy „saját arcú kollekciónal” állhasson elő. Az ipart elhagyva, 1958-tól az Iparművészeti Vállalat Textil Stúdiójában alkotott, szabadságot élvezve a kísérletezésben és a tervezésben. Az elkövetkező években már nagy sikerű kiállításokon mutathatta be elsősorban növénystúdiumaira épülő, kézzel festett és nyomott faliképeit, lakástextiljeit.

*Mángorlás Jakkal Sándor mihelyében
1977. november (Fotó: Kovács I. L.)*

Pásztor Emese végigvezeti az olvasót Bódy Irén művészpályájának periódusain. 1962-ben megvált az Iparművészeti Vállalattól, hogy saját műtermében, függetlenül dolgozhasson. Több önálló kiállítást követően az 1968-ban, a Népi Iparművészeti Tanács bemutatótermében megnyílt egyéni tárlata hozott számára igazi áttörést, végleges elköteleződést a képfestés technikája és motívumkincse mellett. *„Megtaláltam a kevés képfestő mesterek közül egyet, a hetvenkét éves Jakkel Sándort Jászapátiban, aki még ma is a két évszázados technikával dolgozik.¹ Még körben járó lóval – a Vilmával – mángorol. Úgy érzem, már megmaradok a képfestő mellett. Meg akarom szerezni a képfestő mesteri képesítést”* – idézi a művészt a szerző.

A Népi Iparművészeti Tanács támogatta a művész kezdeményezését a kihalófélben lévő képfestő mesterség újjáélesztésére, azonban Bódy Irén mégsem lehetett Jakkel Sándor inasa, ugyanis mai szemmel abszurdnak tűnő akadályba ütközött: *„az érvényben lévő szabályok nem engedték, hogy az idős mester tudását átadva szakmai utódot neveljen.”*

Bódy Irén kiállításainak hatására ismét divatba jött a képfestő anyagok használata. Készített ruhaanyagokat, lakástextileket és nagy méretű falikárpitokat egyaránt, létrehozva a képfestő falikép műfaját. Nemcsak a technológiát, hanem – motívumként alkalmazva – a képfestő dúcokat is saját festői világának szerves részévé tette. Az 1970-es évek közepétől munkássága külföldön is elismerést váltott ki, erről tanúskodik Európa nagyvárosaiban rendezett egyéni- és csoportos kiállításainak visszhangja. A pápai Képfestő Múzeumban állandó kiállításon tekinthetők meg művei. Több hazai és külföldi díj, valamint az Érdemes Művész cím jelezte számára a szakma és a társadalom elismerését. 1991. augusztus 20-án „a hazai képfestés kézműves technikájának megújításáért, egész művészi életútja elismeréseként” a Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjével tüntette ki Mádl Ferenc köztársasági elnök.

Pásztor Emese párhuzamot von William Morris (1834–1896) és Bódy Irén tevékenysége között. Ahogyan a 19. század végi Angliában Morris, Bódy Irén is a hagyományos kézművesiséget emelte a művészet színvonalára. *„A képfestés történetében elsőként alkalmazta képkalkotó művészként a hagyományos és a maga tervezte dúcokat, s egyedi kompozícióival a képfestő mestermunkák kereteit túllépve művészi értékű alkotásokat hozott létre.”*

A kötet második részében Erdei T. Lilla etnográfus foglalja össze a magyarországi képfestés múltját és jelenét. Említést tesz az előzményekről, azaz a textilfestés bajor, szász és flamand betelepülők által történt 12–13. századi meghonosításáról és az indigófestés 17. századi elterjedéséről. Külön fejezetet szentel a képfestés technológiájának, a képfestő termékek használatának és a mesterség II. világháború utáni helyzete ismertetésének. Arról is szól, hogy 2018-ban az UNESCO felvette a képfestés hagyományát az emberiség szellemi kulturális örökségének listájára.

Angol nyelvű összefoglaló és képjegyzék teszi teljessé a kiadványt.

A könyvet Erdei T. Lilla és Sz. Farkas Aranka szerkesztette, a hiánypótló mű a Magyar Képek Kiadó és a Gyomai Kner Nyomda igényességét, magas színvonalú munkáját dicséri.

¹ Az utolsó pillanatokban sikerült legalább rajzokban és fényképeken megörökíteni a jászapáti műhelyt az utókor számára. Az Országos Műemléki Felügyelőség megbízásából ugyanis 1977 novemberében építészeti felmérési dokumentáció készült, akkor, amikor a műhely még hiánytalan, működőképes állapotban volt. Jakkel Sándor 1977 decemberében hunyt el. Halála után „a műhely épületeit lebontották, felszereléseit szétszedték. Elmúlásával egy régi, patinás szakma tűnt el, mely sok néprajzi, népművészeti, háziipari és technikatörténeti hagyományt, értéket vitt magával.” – írta Fodor Dénes A jászvári képfestés és hagyományai című, a Jászvári Évkönyv 2000. évi kötetében közölt írásában.